

Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

TCO har beretts tillfälle att yttra sig över slutbetänkandet *Kontroll för ökad tilltro – en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen* (SOU 2020:35) från Utredningen om samordning av statliga utbetalningar från välfärdssystemen.

Allmänna kommentarer

De allmänna socialförsäkringarna och välfärdssystemen är centrala för inkomsttrygghet och olika former av stöd till personer i behov av vård eller sociala insatser. Många gånger befinner sig de som är i behov av stöd från välfärdssystemen i mycket sårbara och utsatta situationer och är beroende av stöd för att kunna leva ett värdigt och aktivt liv. Brottslighet och missbruk av socialförsäkringar och allmänna välfärdssystem innebär inte bara stora samhällskostnader, utan också att allmänhetens tilltro till och stöd för allmänna socialförsäkringar och välfärdssystem skadas. På sikt kan detta leda till minskat politiskt stöd och minskad legitimitet och att socialförsäkringar och välfärdssystemen urholkas, vilket främst kommer att drabba de som behöver dem mest. För TCO är det därför centralt att brottslighet och missbruk av socialförsäkringar och allmänna välfärdssystem förebyggs och förhindras.

Brottslighet och missbruk förknippade med socialförsäkringar och välfärdssystem påverkar förutsättningarna för privata aktörer som är verksamma inom välfärdssektorn negativt och snedvrider konkurrensen. Som utredningen lyfter fram kan sådan brottslighet vara förknippad med utnyttjande av arbetstagare och bristande arbetsmiljö. Att förebygga och förhindra sådan brottslighet är därför också centralt för att främja goda arbetsförhållanden inom välfärdsområdet och att seriösa företag kan etablera sig.

TCO delar utredningens bedömning att det krävs långsiktighet, kontinuitet och ett sammanhållet kontrollarbete för välfärdssystemen som helhet. TCO tar dock inte ställning till utredningens förslag att inrätta en ny myndighet för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt att det skapas ett system med transaktionskonton som administreras av den nya myndigheten.

I det fall en ny myndighet inrättas vill TCO framhålla att det är centralt att den nya myndigheten inte underminerar befintliga myndigheters arbete. TCO anser därför att utredningens huvudförslag bör vara gällande, d.v.s. att det tillförs medel och att en finansiering av en ny myndighet inte tas från befintliga verksamheter på välfärdsområdet.

Utredningen bedömer att inrättande av en ny myndighet som administrerar transaktionskonton leder till att resurser kan omprioriteras i syfte att stärka befintliga myndigheters kontrollarbete. TCO vill här lyfta fram att inrättandet av den nya myndigheten sannolikt kommer att leda till att behovet av resurser ökar då antalet kontrollärenden sannolikt kommer att öka. Det är därför också viktigt att tillse att inrättandet av den nya myndigheten inte leder till dubbelarbete, eller att arbetet med kontroll hos befintliga myndigheter nedprioriteras. Resurser kommer också att behövas till arbetet med att utveckla kontakter och samordning med den nya myndigheten.

TCO vill i detta sammanhang särskilt understryka att ökad kontroll inte får leda till en glidning mot omotiverat strikta bedömningar hos beslutande myndigheter när det gäller enskildas rätt till ersättning och förmåner, eller att systemet med transaktionskonton leder till omotiverade fördröjningar av utbetalandet av ersättningar och förmåner. Den nya myndighetens arbete får inte leda till konkreta försämringar för dem som inte gjort något fel.

Det är också viktigt att riskhanteringen och kontroller i förebyggande och upptäckande syfte genomförs på ett sätt som inte är stigmatiserande och skadar allmänhetens tilltro till välfärdssystemen eller på annat sätt leder till misstänkliggörande av de som vänder sig till välfärdssystemen för att ansöka om ersättning och förmåner. Det måste finnas en balans mellan kontroll och tillgång till ersättningar och förmåner för att allmänhetens tilltro till, och legitimiteten hos, de allmänna välfärdssystemen ska bibehållas.

TCO noterar också att utredningen för ett omfattande resonemang om betydelsen av att slå vakt om enskildas personliga integritet och hur detta kan åstadkommas genom sekretessregler och ny lagstiftning. TCO vill framhålla att konsekvenserna av förslagen för den personliga integriteten kontinuerligt måste följas upp, liksom hur säkerhet i it-system och administrativa system kan säkerställas.

Therese Svanström
Ordförande

Mikael Dubois
Utredare